

# DĚŠIVÉ DĚJINY

(O ČEM SE VÁM UČITELÉ NEODVAŽUJÍ ŘÍCT)

## DRSNÁ DOBA KAMENNÁ

TERRY DEARY

ILUSTRACE  
MARTIN BROWN

Mám  
mamutí  
mozek!



# Děsivé dějiny

## Drsná doba kamenná

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na  
[www.egmont.cz](http://www.egmont.cz)  
[www.albatrosmedia.cz](http://www.albatrosmedia.cz)

**EGMONT**  
Publishing

**Terry Deary**  
**Děsivé dějiny – Drsná doba kamenná – e-kniha**  
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.  
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována  
bez písemného souhlasu majitelů práv.

**ALBATROS**  **MEDIA**

# DĚSIVÉ DĚJINY



*Ilustroval*  
**Martin Brown**

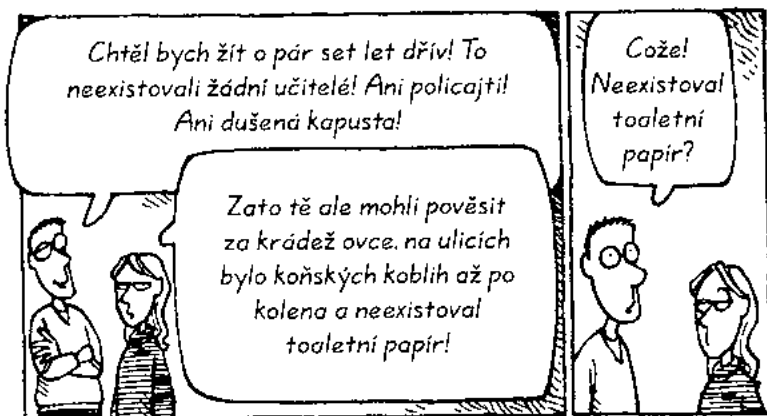
EGMONT

## OBSAH

ÚVOD .....	5
JAK ŠEL ČAS V DOBĚ KAMENNÉ .....	7
CHUDÁCI ZVÍŘATA .....	15
HANEBNÉ JÍDLO .....	20
POHODOVÉ HRY .....	27
PRAŠTĚNÉ POVĚRY DOBY KAMENNÉ .....	32
VYZKOUŠEJTE SVÉHO UČITELE .....	36
PŘÍŠERNÍ ARCHEOLOGOVÉ .....	44
MIZERNÝ ŽIVOT .....	71
ÚDĚSNÉ RITUÁLY .....	83
STRAŠIDLA DOBY KAMENNÉ .....	116
DOSLOV .....	127

## ÚVOD

Dějiny jsou někdy děsivé. A čím dál do minulosti se vrátíte, o to děsivější se nám v mnoha ohledech jeví! Samozřejmě ne všichni tomu věří. Některým lidem by se docela líbilo, kdyby mohli cestovat v čase. Rádi by se vrátili do minulosti a žili v jiné době, v době bez domácích úkolů, globálního oteplování a nemoci šílených krav.



Takže minulost nebyla zase tak přitažlivá, jak by se mohlo podle učebnic zdát.



Přesto si mnozí myslí, že v minulosti byl život jednoduchý a snadný. Před milionem let neexistovaly knihy (a ani Děsivé dějiny, protože neexistoval dějepis), žádné horké koupele plné mýdla, ve kterých se člověk mohl zbavit vši, a žádné smradlavé ponožky!



Ale chtěli byste vědět, jaké to opravdu bylo, žít v době kamenné? Mohli byste jít do muzea a dívat se na pazourkové hroty šípů ve skleněných vitrínách nebo na neumělé obrázky chlupatých lidí ve zvířecích kůžích. Ale to se nedozvíte nic o tom, jak tehdejší lidé opravdu žili... a umírali.

Možná se tedy rozhodnete vlézt do stroje času, nastavit ručičku na 1 milion let před naším letopočtem a nastartovat.<sup>1</sup>

Pokud stroj času neseženete, musí vám stačit kniha, ve které se dozvíte pravdu o tom, jak drsná doba kamenná byla. Přečtěte si děsivé dějiny „pravěkých“ lidí, kteří žili za oněch šťastných časů, kdy dějepis ještě neexistoval. I když se vám to možná zdá divné - ještě divnější než cestování v čase - přesně takovou knihu právě držíte v ruce.

Tak na co čekáte? Na příští dobu kamennou?

<sup>1</sup>. Na návod, jak postavit stroj času, si budete muset počkat do roku 2346, kdy bude vynalezen. Jestli tak dlouho čekat nechcete, budete potřebovat budík, drátěný věšák na kabát, banán a výtisk libovolných zítřejších novin.

## JAK ŠEL ČAS V DOBĚ KAMENNÉ

Před 3,5 miliony lety. Ve východní Africe byly nalezeny otisky nohou starší než 3,5 milionu let. To dokazuje, že tvorové, kterým říkáme „hominidé“, chodili po dvou nohou. A co má být, řeknete si. To zvládne i miminko v plenkách! Ano, ale díky tomu se jim z předních končetin vyvinuly ruce a oni do nich mohli brát nástroje.<sup>1</sup>

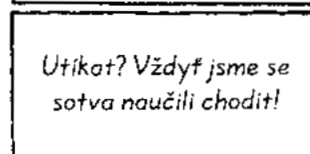
Tito „hominidé“ nakonec dobyli celý svět, jak uvidíte.

Před 3,2 miliony lety. V Africe byla nalezena kostra Lucy, která chodila po dvou nohou. Tu přezdívku dostala podle písně skupiny Beatles Lucy in the Sky with Diamonds (Lucy na obloze s diamanty)! Byla jen 120 cm vysoká a její mozek měl objem pouhých 400 kubických cm.<sup>2</sup>

Archeologové našli důkazy, že rodina devíti podobných hominidů zahynula při nějaké nenadálé katastrofě - možná měli tak malé mozečky, že je nenapadlo utéct! Tohle je vůbec první tragédie v lidských dějinách, o které víme.

<sup>1</sup> Latinský název pro tyto hominidy je „australopithecus“, což znamená „jižní opice“, a npleťte si ho s Australany - to jsou taky jižní opice, s výjimkou Martina Browna, který je docela prima.

<sup>2</sup> Mozek dnešních lidí má objem asi 1550 kubických cm. Vydejte si z hlavy ten svůj a změřte ho. Pokud bude tak malý jako Lucyin, byl by z vás dobrý učitel.



Před **2,5 miliony** let. Nejstarší kamenné nástroje nalezené v Etiopii dokazují, že tito hominidé si uměli z potravy seškrábat kůži... To ale neznamená, že měli zbraně, kterými by ji získali. Odborníci se tedy domnívají, že kradli šelmám ulovenou zvěř. (Hoďte ve třídě na podlahu pár bonbonů a uvidíte, kolik dnešních hominidů pořád ještě tenhle odporný zlodějský zvyk má!)

Před **2,5 až 1,5 miliony** let. Nejstarší hominidé se mění v „novodobější“ lidské bytosti a používají kamenné nástroje. Říká se jim člověk zručný (latinsky Homo habilis).

Před **1,8 miliony** let. Tihle šikulkové si staví první domy (v dnešní Tanzanii) - polokruhy z kusů lávy, pravděpodobně pokryté větvemi. Moc útulné to nebylo, ale zato nemuseli platit žádnou činži ani daně a soused neparkoval před domem s žádným BMW, aby mu záviděli.

Před **1,79 miliony** let. V Keni se objevuje další typ australopitheka. Toho má člověk plnou pusou, když to má vyslovit - a jelikož ten australopithecus měl pusou plnou pořádných zubů, dostal jméno „Louskáček“. Archeologové, kteří ho našli, se domnívali, že měl zu-

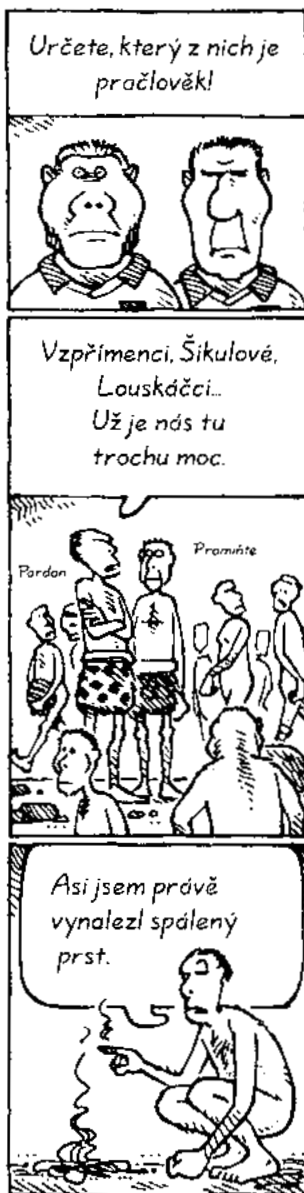




by dost silné, aby mohl louskat ořechy. (A nepleťte si to s fotbalovými chuligány, kteří v zubech drtí jenom nadávky.)

Před **1,6 miliony** let. Hominidé už jsou vyšší než Louskáček a mají šikovnější nástroje. Tento „člověk vzpřímený“ (neboli Homo erectus, pokud se chcete vytahovat) se z Afriky šíří dál. Ale archeologové našli také pozůstatky člověka zručného, který v té době pořád ještě žil. Dali jim trochu veselejší jména jako „Twiggy“, „George“ a „Popelka“. (Nejspíš taky byla celá umouněná, jako Popelka z té pohádky.)

Před **1 milionem** let. Lidé možná poprvé používají oheň. A tehdy se objevil nový typ hominida: ten, ze kterého jste o milion let později vznikli i vy, tj. „člověk moudrý“ (neboli Homo sapiens), Ten měl už větší mozek ( $1400 \text{ cm}^3$ , oproti  $840\text{--}1066 \text{ cm}^3$  u typu Homo erectus). V té době existovaly i další typy hominidů, ale vaším jediným předkem je Homo sapiens. V červnu 1998 byla v Eritreji v severovýchodní Africe nalezena lebka patřící nejstaršímu Homo sapiens, který kdy byl



nalezen. Do té doby se většina lidí domnívala, že Homo sapiens se objevil až před 450 tisíci lety. To je začátek éry, které historici říkají starší doba kamenná - neboli „paleolit“, pokud chcete z dějepisu jedničku s hvězdičkou.

Před 800 000 lety. Hominidé dorazili do Evropy, pravděpodobně proto, že tam bylo víc jídla. (Tím se myslí zvířata, bobule a ovoce, žádné pizzerie - ty tehdy ještě neexistovaly.)

Před 500 000 lety. Do Evropy přichází Homo erectus.

Před 450 000 lety. Homo sapiens se šíří po světě a peče si jídlo na ohni. Ale vám by to asi nechutnalo.

Před 200 000 až 130 000 lety. V Evropě se objevují neandertálci. Nepatřili k Homo sapiens, ale k hominidům, kteří byli stejně zruční. Ale ani ta jejich zručnost nestačila, aby dokázali přežít, a tak neandertálci nakonec vyhynuli.

Před 150 000 lety. Probíhá doba ledová a v Evropě se lidé začnou schovávat před zimou v jeskyních. Ožehavým problémem je, že v jeskyních se líbí i medvědům, a o nocleh

Ani já nejsem tak starý,  
abych si pamatoval  
Beatles.



Turistil!



...nebo v mém případě  
spálené jídlo.



v těch nejútulnějších jeskyních se asi občas stihla pěkná rvačka!

Před 128 000 lety. Končí doba ledová a hladiny moří stoupají. Od Evropy je odříznuta Británie a v řece Temži v dnešním Londýně jsou za teplejšího počasí hroši. Dnes už tam nejsou, takže až někdy pojedete do Anglie, neptejte se po nich. Ale mohli přežít nějakí pravěcí tvorové v hlubokých jezerech, jako je skotské Loch Ness?

Před 120 000 až 100 000 lety. Homo sapiens se stává „téměř moderním“ člověkem: Homo sapiens sapiens neboli „moudrý člověk moudrý“. Tenhle šikula žije v Africe. Kdyby se jeden takový objevil u vás ve třídě, ani by vás to moc nešokovalo - pokud by se tedy umyl, oholil a oblékl. Evropu tehdy zřejmě obývali neandertálci. Před 70 000 až 30 000 lety. Už se zase ochladilo, začíná totiž další doba ledová. Homo sapiens sapiens se stěhuje do Evropy. Tehdejší lidé objevili také Austrálii, což je špatná zpráva pro klokany. Hominidé v Evropě a v Asii pohřbívají své mrtvé; muži se pochovávají s masem a nástroji, ženy jen tak, bez ničeho.

Před 40 000 lety. Hominidé se zdokonalují ve výrobě nástrojů. Ta



se stává prvním „průmyslem“. Tito lidé znají také umění: tvoří sošky a malby. Ty, které vyškrábali a namalovali v jeskyních, vydržely dodnes.

Před 30 000 lety. Neandertálci se ještě tu a tam vyskytují ve Španělsku, ale pomalu mizí ze scény a Homo sapiens sapiens začíná vládnout světu sám. Tehdy pravděpodobně přišli první hominidé do Ameriky, což byla špatná zpráva pro bizony.

Před 25 000 až 14 000 lety. Naposled se vrací doba ledová. Neandertálci ji možná viděli přicházet a řekli si, že radši vyhynou, než aby dalších 10 000 let mrzli.

Před 15 000 lety. Nadlidé z vesmíru stavějí prehistorické památky. Jejich civilizace je dnes pohřbená pod ledem Antarktidy. Ne, to ve vašich učebnicích není, ale pár opravdových cvoků tomu věří. Myslete si o tom, co chcete. (Pokud ovšem nepatříte mezi ty cvoky, protože v tom případě nemáte mozek a nemáte čím myslet.)

12 000 až 10 000 let př. n. l. Končí poslední doba ledová a začíná to, čemu říkáme střední doba kamenná neboli mezolit. Lidé

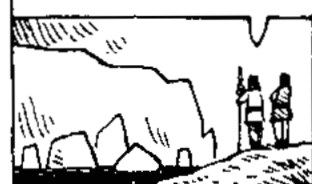
Stejně jako já a můj otec  
a jako jeho otec před  
ním budeš i ty vyrábět  
kamenné nástroje.



Kam se vypařili?



Jestli je tohle konec  
doby ledové, tak kde je  
začátek?



vyrábějí keramiku a stavějí si domy z nepálených hlíněných cihel. V Americe lidé loví bobry velké jako osel a nakonec je vyhubí. Ještě že tak. Představte si, že by nám takoví bobři dnes ohryzávali sloupy elektrického vedení.

**8500 až 7300 let př. n. l.** Člověk začíná pěstovat obilí a z kmenů stromů si vydlabává kánoe. Lidé se usazují a shlukují se do měst. Nejstarší město světa Jericho má 2000 obyvatel.

**7000 let př. n. l.** V Turecku a v Íránu se používá měď.

**5000 let př. n. l.** Rozšířilo se používání bronzu, ale této době se pořád ještě říká doba kamenná.

**4000 let př. n. l.** Začíná to, čemu historici říkají mladší doba kamenná neboli neolit.

**3200 př. n. l.** Sumerové v Mezopotámii vynalézají písmo. Teď už můžou lidé psát o děsivých dějinách, takže tím končí pravěk. Od té doby existují tak hrůzné věci jako třeba testy z gramatiky.

**3000 let př. n. l.** V Anglii se staví nejstarší část slavné kamenné stavby Stonehenge. Archeologové se nemůžou shodnout, proč byla postavena. Děsiví dějepisci mají podezření, že to možná byly první fotbalové brány na světě.

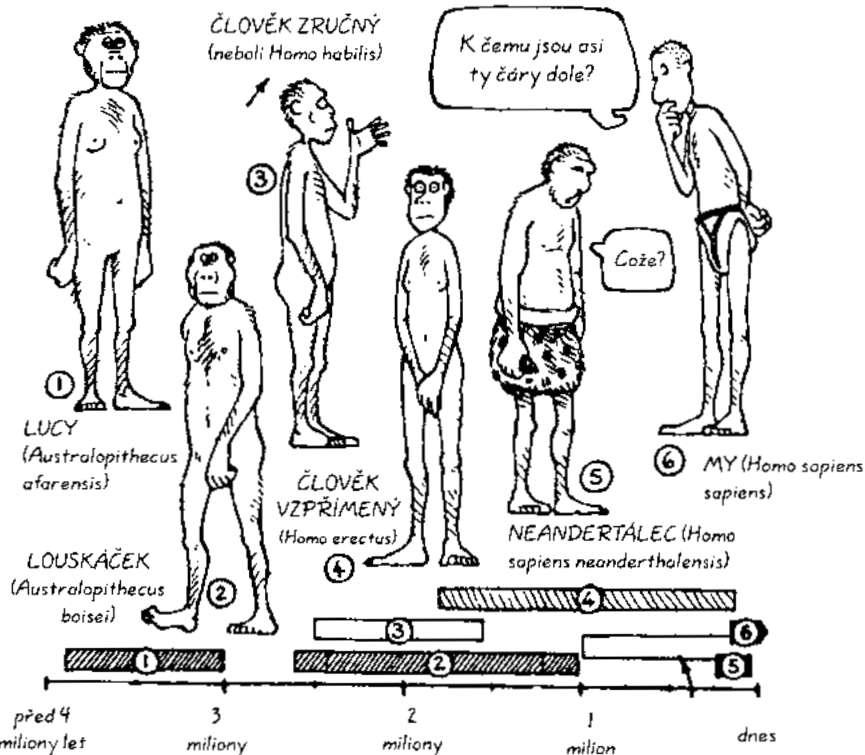


2000 let př. n. l. Hodně lidí už používá bronz, takže se dá říct, že začíná doba bronzová. Lidstvo se tedy loučí s dobou kamennou, s výjimkou míst, kde se bronz nepoužívá.

700 až 500 př. n. l. Nastává starší doba železná. Teď už lidé musejí mít nervy a svaly jako ze železa.

Stejně jako já a můj otec a jako jeho otec před ním budeš i ty vyrábět kamenné nástroje.

Ale já chci používat bronz, tati.



## CHUDÁCI ZVÍŘATA

Chroupali jste někdy čipsy s příchutí severoamerického velblouda? Ne.

Pochutnali jste si na mamutí pečínce? Ne.

Cpali jste se smaženým moa? Ne.<sup>1</sup>

Protože už neexistují.

Všechna tato dávná zvířata na Zemi šťastně žila milion i víc let, dokud se neobjevili hladoví hominidé. Dnes jsou z těchto zvířat jen mrtvé, vymřelé, vyhynulé, zaniklé, poražené, vyřízené, na smetiště odhozené a zlikvidované mršiny.

Jsou pryč, a nezbylo po nich ani památky.

Kam všechna zmizela? Vyhubili je nemilosrdní hominidé.



1. Moa byli bezkřídlí ptáci, kteří žili na Novém Zélandě - dokud tam nedorazili lidé a nezačali je vybíjet. Tihle ptáci byli až tři metry vysokí. Nikdy předtím člověka neviděli, a tak se nechali snadno chytit a zabít. Vyhynuli asi před 200 lety.

## Obávaní lovci

Nejstarší hominidé kradli zabitá zvířata lvům a jiným šelmám a jedli zbytky. Vyráběli si kamenné nástroje, kterými oškrábali maso z kostí a jedli je syrové. (Můžete to zkusit, až zase vaše kočka přinese domů napúl sežranou myš.) A pak nějakého chytrého hominida napadlo něco důležitého...



Kamenné nástroje se proměnily v kamenné zbraně. Před 700 tisíci lety se už používal nový typ kamenného nástroje, ruční sekyra. Před 250 tisíci lety měli lidé dřevěné oštěpy s hroty tvrzenými v ohni. A nejpozději 9000 let př. n. l. vynalezli luky a šípy.

Předtím zvířata utekla a zachránila se, ale tyto nové zbraně a lidský mozek, který je vymýšlel, znamenaly pro ně zkázu.



Ale jak zabít obrovského mamuta nebo chytit stádo koní, když má člověk jenom kamenné zbraně? Přemýšlejte svým 1550 cm<sup>3</sup> velkým mozkiem. Lidé doby kamenné na to přišli!

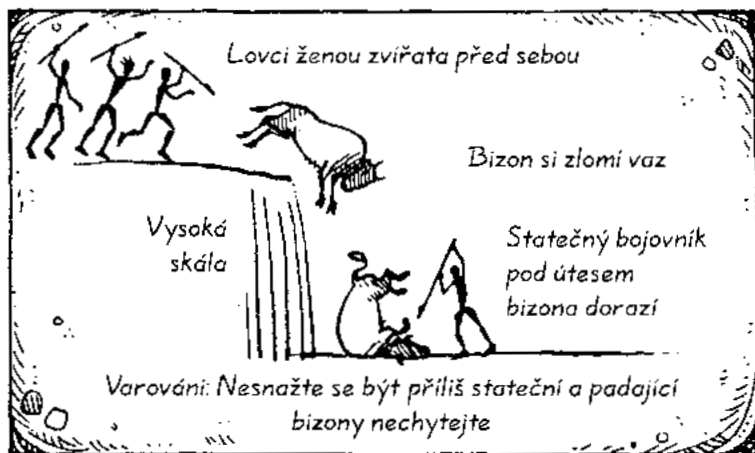


Ještě před 300 tisíci lety lovci ve Španělsku vháněli slony do bažiny a pobíjeli je. Lidé doby kamenné se nám zdají primitivní, ale lov na slony vyžadoval dobrou organizaci. (Vy byste to nedokázali, kdybyste to zkusili! Ale ani to nezkoušejte, protože sloni jsou chránění. Lovte místo nich dopravní strážníky, ti chránění nejsou.)

18 000 let př. n. l. lovci ve Francii zaháněli koně na okraje skal, odkud zvířata padala dolů.



V Americe (asi před 10 000 lety) zaháněli na skály bizony. Bizony lovili proto, že američtí velbloudi a mamuti už vymřeli.



Indiáni na amerických prériích lovili bizony jednou za rok, na podzim, aby měli maso na zimu.

Postavili kameny do dvou řad ve tvaru trychtýře vedoucího k útesu a nahnali bizony mezi kameny. Při jedné jediné chybě se mohlo celé stádo rozptýlit a kmen by přes zimu vymřel hladu.

Tohle byli chytří hominidé, a ne primitivní opice bez chlupů. Dá se říct to samé o vašich spolužácích?

### Opékaná želva

14 000 let předtím, než postavili na Floridě Disney World, lovili tam američtí Indiáni vyhynulý druh obří želvy.

(Tehdy samozřejmě vyhynulá nebyla, když ji lovili, ale dnes vyhynulá je. Takhle dopadnete, když nebudete umět rychle utíkat.)

Archeologové našli jednu takovou želvu probodnutou špi-

čatým dřevěným kulem. Tím kulem želvu zabili a pak si ji na něm opekli nad ohněm.

Tohle je možná nejstarší známý rožeň na světě!

Tihle floridští labužníci pojídali i chřestýše a chlupaté slony neboli mastodonty. Také pomalé lenochody, kteří nade vše milovali stromy, bylo asi snadné ulovit a zabít.



### Psí život

Ne všechna zvířata v rukou lidí doby kamenné trpěla. Ve Švédsku bylo nalezeno pohřebiště, jehož součástí byl i hřbitov pro pejsky.

Psi dostávali do hrobu stejné věci jako jejich lidských majitelé: jelení parohy, sekyry a pazourkové čepele (aby si v posmrtném životě mohli otevřít konzervu s psím žrádlem).

Jestliže byli takto uctíváni po smrti, můžeme se oprávněně dohadovat, že s nimi lidé dobře zacházeli i za jejich života - lépe než mnozí dnes - protože psi pro ně znamenali velkou pomoc při lovu.

